

передбачити, що в найближчій перспективі молодь почне впроваджувати в Україні тенденції, які сьогодні панують в розвинених країнах світу. Долучення до світових інформаційних мереж змінила уявлення молоді про світ, про життєві потреби, про те, чим вони хочуть займатись в житті. Для середнього і старшого покоління в поняття життєвого комфорту включено: власне житло, постійне місце роботи з фіксованою заробітною платою, власна родина, прогнозована відпустка. Для молодого покоління важлива можливість жити в різних місцях, багато подорожувати, змінювати стиль життя, заняття і місце роботи, самовиражатись і отримувати авторитет серед своїх однолітків, вільний графік праці, для багатьох не таке важливе місце займає власна родина, оскільки безліч молодих людей прагне спочатку самореалізуватись.

Загальні висновки

Як свідчать закордонні соціологічні дослідження, для сучасної молоді найбільш привабливим стає не досягнення високих заробітків, а можливість самореалізації одночасно в різних сферах. Саме тому зменшується % молоді, яка хоче працювати в офісах і навпаки збільшується % креативної молоді, яка хоче заробляти на своєму самовираженні, подорожує автостопом по країнах світу, знімає про це фільми і викладає їх в мережі (це пояснює поширення бізнесу на продукті вуличної культури, відкриття арт-кластерів-просторів нового типу, тощо).

Можна спрогнозувати, що із залученням до вирішення проблем просторів міст України молоді, яка отримала освіту за кордоном, сам характер цих просторів стане іншим, відповідним сучасним урбаністичним тенденціям, посиляться процес осучаснення просторів з появою будівель нового функціонального призначення, до забудови залучатимуться закордонні фахівці і інвестори. Як можна пересвідчитись, сьогодні багато житлових, громадських, промислових об'єктів України не відповідає світовим нормам і застаріли за архітектурою, тому можна спрогнозувати посилення тенденцій їх модернізації.

*Сингаєвська Марія Андріївна, асистент кафедри містобудування
Київського національного університету будівництва і архітектури*

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ФАКТОРІВ НА МОДЕРНІСТСЬКУ АРХІТЕКТУРУ УКРАЇНИ 1920-30 ТА 1960-80 РОКІВ

Друга хвиля модернізму 1960-80 років в Україні ознаменувала завершення періоду сталінізму та звернення до ідей авангарду 1920-30 років. Спадковість деяких принципів та прийомів модернізму обґрунтована подібністю соціальних та політичних факторів на новому етапі. Доцільним постало дослідження впливу подібних соціально-політичних факторів на архітектуру обох періодів та виявлення шляхів трансформації первинних ідей авангарду в архітектурі Другої хвилі модернізму в Україні.

Значні політичні та соціально-економічні перетворення післявоєнного періоду мали визначальний вплив на архітектуру України першої третини ХХ

ст., а саме на формування нових форм житла та нових типів громадських споруд, так званих «конденсаторів епохи». [6]

Зруйновані житлові квартали в містах – з одного боку, та стрімкий розвиток промисловості – з іншого, зумовили гостру потребу у масовому житлі для населення. Будинки-комуни як новий тип житла, як нове соціальне замовлення в сфері житлового будівництва, почали стихійно виникати в захоплених націоналізованих будинках після подій Жовтневої революції. Характер організації будинків-комун був пов'язаний з глибинними соціальними процесами формування нового суспільства.

Реальні процеси перебудови побуту ґрунтувалися на нових засадах: на зміну приватної власності на житло прийшло колективне самоврядування мешканців, замість високої квартирної плати - безкоштовне надання житла робітникам, замість замкнутості і індивідуалізму побуту окремих сімей - підкреслений колективізм спілкування, замість антагонізму і престижного суперництва мешканців - широка взаємодопомога, замість використання домашньої прислуги та обслуговуючого персоналу будинку-добровільне самообслуговування. Виникали і набували широкого поширення створювані на засадах самообслуговування дитячі садки та ясла, загальні кухні та їдальні, кімнати для ігор дітей, бібліотеки-читальні, червоні куточки, пральні. [1, с. 242]

Ці процеси відображалися на елементах культурно-побутових громадських установ, які вирішували такі соціально-політичні завдання: усупільнення побуту, колективне проживання, звільнення жінки від домашнього господарства для залучення її до провадження суспільного життя (столові, загальні кухні, пральні, дитячі садки та ясла) і здійснення культурної революції (бібліотеки-читальні, червоні куточки).

В архітектурно-планувальних рішеннях ці завдання вирішувалися шляхом створення багатофункціональних житлових одиниць, де житло поєднувалося з вбудованими громадськими приміщеннями загального користування та будівлями культурно-побутового обслуговування.

Революційний підйом перших післяреволюційних років і заперечення попереднього соціально-політичного устрою не тільки породили нові форми побуту, а й зумовили повне протиставлення архітектурі: як на функціонально-планувальному рівні, так і в об'ємно-просторовому. На основі протиставлення неокласицизму, неоісторизму та іншим напрямкам, що уособлювали правлячий клас, відбувалися естетичні пошуки нової архітектури, як образу нового майбутнього. Це виразилося у відмові від декору та використанні простих чистих форм, лаконічності, геометризму.

Зразковими прикладами втілення засад щирої турботи про людину, наряду функціональністю та естетичністю, стали відомі містобудівні об'єкти: робоче поселення ХТЗ в Харкові (1930 р., арх.. П. Альошин), соцмісто «Велике Запоріжжя» (1933 р., арх.. В. Лавров, В. Попов, О. Веснін).

На відміну від масового житла для робітників, архітектура унікальних громадських будівель в 1920-30 рр. вирізнялася своєю крупномасштабністю та гостротою образу. Ці будівлі виконували роль багатофункціональних

громадських центрів, що поєднували функції масових зібрань, навчання, відпочинку та спорту. С. Хан-Магомедов вказував, що нові типи громадських споруд – робочі клуби, палаци праці, втілювали образ «кришталевих палаців», образ «світлого майбутнього» для робочого класу, що закріплювали позиції тогочасного політичного устрою в широких масах трудящих, формували необхідну соціально-політичну свідомість засобами архітектурного формотворення. [1, с. 460]

Яскравими громадськими об'єктами українського авангарду є Держпром в Харкові, (1928 р., арх. С.Серафімов, С.Кравець), Ресторан «Динамо» у Києві, (1934 р., арх. І. Каракіс, П. Савич), кінотеатр «Жовтень» у Києві (1930 р., арх. В. Риков), Палац залізничників у Харкові (1932 р., арх. А. Дмитрієв) та інші.

У 1932 році відбулося кардинальне перенаправлення розвитку архітектури внаслідок змін в тогочасній політичній ідеології, пов'язаними із становленням концепції соціалістичного реалізму. На всесоюзному конкурсі проектів головної будівлі СРСР - Палацу Рад першу премію отримав архітектор Б. М. Іофан за роботу, виконану з використанням класичних ордерних елементів. З цього моменту почався період становлення радянської архітектури, що увібрала в себе художні досягнення минулого, натхненна пафосом соціалістичного будівництва, спрямована в комуністичне майбутнє. Поступово модерністські архітектурні течії були витіснені стилями, що зверталися до класичних традицій. «Історицистська утопія архітектури» стала породженням ідеології сталінізму на два наступні десятиліття. [3, с. 638]

З настанням «хрущовської відлиги» в середині 1950-х років почалося етичне та естетичне відторгнення архітектури «сталінського бароко». Офіційні постанови жорстко окреслили початок нового періоду розвитку архітектури. На Всесоюзному засіданні будівельників у Москві М. Хрущов засудив архітектуру сталінської утопії, з її ідеологізованою символікою. Функції архітектури, як і в період 1920-30 рр., знову були обмежені економічним вирішенням утилітарних потреб суспільства в предметно-просторовому середовищі. Архітектура виводилася із ряду мистецтв, відкидалися її образність, естетична конструктивність, індивідуалізація просторового середовища; затверджувалися утилітаризм та стандартна усередненість. Постанова ЦК КПРС «Про усунення надмірностей в проектуванні і будівництві» закріпила нову направленість архітектури в бік повернення до функціональної утилітарності та лаконізму. «Усунення надмірностей» набувало сутності очищення архітектури від декоративних символів сталінізму. Архітектори намагалися засобами технологізму створити нову «правдиву» архітектуру за засадах економічності та аскетизму форми. Ці тенденції збігалися з засадами Інтернаціонального стилю, функціоналізмом ФРН початку 1950-х, шведським і фінським регіоналізмом, французьким будівництвом індивідуальними методами, скляними призмами Міс ван дер Роє тощо. [3, с. 639]

Українська архітектура періоду 1960-80 рр. формувалася під впливом соціально-політичних факторів, що зумовили подібність основоположним принципам модернізму першої третини ХХ ст.: відмова від декору,

протиставлення попереднім неоісторичним напрямкам, використання естетики лаконічності та геометризму, утилітарність та економічність форми, багатофункціональність, масовість будівництва, типізація та стандартизація.

Як і на початку 1920-х років, в 1960-х гостро стояла потреба в масовому житловому будівництві. В житлі реалізовувалася політика урівнювання, слідуючи моделі воєнного комунізму, коли людина забезпечена мінімальним рівнем благ, мінімальною житловою площею. Така модель включала одноманітність середовища, установку на тотальну стандартизацію будівництва по всій країні. Обширні території забудовувалися стандартними будівлями декількох типів, скорочення номенклатури стандартних будівельних конструкцій стало самоціллю. [3]

Зодчі 1960-80 використовували та розвивали містобудівні ідеї модерністів – багатофункціональність забудови, система культурно-побутового обслуговування, інтеграція природного середовища в забудову, типізація функціональних одиниць. При цьому відбувалося спрощення та спотворення композиційно-планувальних та об'ємно-просторових прийомів авангарду. [1]

Розвиток будівельних технологій, поява стандартизованих залізобетонних елементів прискорили зведення житлових мікрорайонів, запроектованих за типовими проектами житлових секцій та громадських будівель. Тотальна типізація житлових одиниць, утилітарне спрощення образу зумовили одноманітність та ординарність середовища житлових масивів в багатьох містах України (Лісний масив (1965 р.), Русанівський масив (1966 р.), масив «Оболонь» (1968 р.), Мінський масив (1975 р.) у Києві, житлові масиви у Львові, Харкові та інших містах). [5]

Спрощення форми в архітектурі 1960-х років не мало на меті пошуку нових засобів виразності. Сталінські ідеологи відкидали авангард 1920-х років саме тому, що, очищуючи форму, архітектори-новатори не спрощували її ознаки, а загострювали її сприйняття. [2, 3]

На противагу тенденціям ординарності в масовому житловому будівництві, в архітектурі громадських будівель зодчі намагалися створити унікальний образ просторової монументальної будівлі. Характерним прикладом є Київський палац дітей та юнацтва ім. М. Островського (1965 р., арх. А. Мілецький). Компактність масивного об'єму змінили розчленованість павільйонної системи, співвідношення між об'ємом будівлі та мальовничим середовищем, вільний рух горизонталей. Композиція будівлі сформована шляхом поєднання крупних геометричних об'ємів, великих зашкленних поверхонь та широких горизонтальних смуг. Делікатний масштаб форм звернений до дитячого сприйняття. Широко використана скульптура та декоративний живопис. В будівлі отримали розвиток традиції авангарду. [3]

Схожі соціально-політичні умови в 1920-30 та 1960-80 роках спричинили подібні підходи до вирішення поставлених завдань та звернення архітекторів другої половини ХХ ст. до надбання модерністів. В 1920-30 рр. проблема масового житла вирішувалася шляхом будівництва робочих поселень та соцміст з комплексом будівель культурно-побутового обслуговування. В 1960-

80 рр. із розвитком будівельної галузі та прискореними темпами будівництва отримала розвиток концепція мікрорайонування та ступінчата система обслуговування. При цьому в житловому будівництві відбувалося спотворення прийомів модернізму внаслідок тотальної типізації функціональних одиниць, надмірного спрощення форми, що призвело до одноманітності забудови та втрати ідентичності міського середовища. Архітектура громадських будівель обох періодів українського модернізму характеризується лаконічністю, геометризмом, гостротою образу, виразністю та крупномасштабністю. Розвиток будівельної галузі в 1960-80 роки дав змогу реалізовувати сміливі проекти із найсучаснішими просторовими конструкціями, недоступними у свій час для архітекторів-новаторів.

Список використаних джерел

1. Хан-Магомедов С. О. Архитектура советского авангарда. Кн. 2. Проблемы формообразования. Мастера и течения. /С.О. Хан-Магомедов – М.: Стройиздат, 2001. – 712 с.
2. Архитектура XX века. Утопии и реальность : В двух томах. Т.1 / А. В. Иконников. — Москва : Прогресс-Традиция, 2001—656 с.
3. Архитектура XX века. Утопии и реальность : В двух томах. Т.2 / А. В. Иконников. — Москва : Прогресс-Традиция, 2002—672 с.
3. Фремpton К. Современная архитектура: Критический взгляд на историю развития/ Пер. с англ. Е. А. Дубченко; Под ред. В. Л. Хайта.— М.: Стройиздат, 1990.— 535 с.
4. Иноземцева А. С. Жилищное строительство в Украинской ССР. Современный этап, перспективы, проблемы/ А. С. Иноземцева. – К.: Будівельник, 1988. – 176 с.
5. «Десятилетию Октября», Журнал. Современная архитектура// СА. – 1927. - №4-5. –С. 111

Бачинська Ольга Василівна, старший викладач

Київський національний університет будівництва і архітектури

ІСТОРІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПОЛІТИЧНИХ СТАТУСІВ КИЄВА

Адміністративний статус населеного пункту інколи дуже сильно впливає на його розвиток. В давні часи важливість населеного пункту визначалася його природними ресурсами, формами ландшафту, що надавав найбільшу захищеність від ворожих нападів, та зв'язком з важливими для держави елементами – транспортними шляхами, виробництвом товарів, місцями торгівлі. Але у більш сучасні часи для вирішення різноманітних політичних та господарських задач інколи використовували насильницький перерозподіл територій і надання певного статусу містам в адміністративній системі. Населені пункти, що отримували підвищення, починали шалено розвиватися, місцини, що були занижені відносно свого історичного значення, завмирили у